

Dönem : 1
Toplantı : 2

CUMHURİYET SENATOSU S. Sayısı : 134

**Haşhaşın ekimi ile afyonun istihsal, Milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkındaki kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporu
(M. Meclisi 1/403, C. Senatosu 1/214)**

(Not : M. Meclisi S. Sayısı : 144)

*Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 4617-23269*

26 . 4 . 1962

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 26 . 4 . 1963 tarihli 78 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilen, Haşhaşın ekimi ile Afyonun istihsal, Milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkındaki kanun tasarısı dosyası ile birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Millet Meclisi Başkanı
Fuad Sirmen

Not : Bu tasarı 15 . 2 . 1963 tarihinde Başkanlıkça ilk komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 26 . 4 . 1963 tarihli 78 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 144)

Cumhuriyet Senatosu Mali ve İktisadi İşler, İçişleri, Sanayi ve Tarım, Sosyal İşler ve Dışişleri, Basın - Yayın ve Turizm komisyonlarından kurulu Geçici Komisyon raporu

Cumhuriyet Senatosu

*Cumhuriyet Senatosu Mali ve İktisadi İşler,
İçişleri, Sanayi ve Tarım, Sosyal İşler ve
Dışişleri, Basın - Yayın ve Turizm
komisyonlarından kurulu Geçici*

Komisyon

Esas No: 1/214

Karar No: 2

23 . 5 . 1963

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisinin 26 . 4 . 1963 tarihli 78 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilen, Haşhaşın ekimi ile afyonun istihsal, milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkındaki kanun tasarısı ve Cumhuriyet Senatosununun 30 . 4 . 1963 tarihli 62 nci Birleşiminde kurulması kabul edilen Geçici Komisyonumuzun 23 . 5 . 1963 tarihli toplantısında, ilgili Bakanlıklar temsilcilerini de iştirakleri ile tetkik ve müzakere edildi.

Tasarının gerekçesinde tafsilen izahı yapılan hususlar ve gerekse Hükümet temsilcilerinin vermiş oldukları izahat komisyonumuzca da uygun görülmüş ve Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen metnin aynen kabulüne, havalesi gereğince Genel Kurulun tasviplerine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulmasına karar verilmiştir.

Geçici Komisyon Başkanı

Muğla

Haldun Menteseoğlu

Sözeü

Giresun

Sabahattin Orhon

Bursa

Baki Güzen

İzmir

Hilmi Onat

Urfa

Esat Mahmut Karakurt

**MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ
METİN**

Haşhaşın ekimi ile Afyonun istihsal, Milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Haşhaşın ekimi ile Afyonun istihsal, milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair 23 Haziran 1953 tarihinde New - York'da imzalanan ilişik Protokolün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

**GEÇİCİ KOMİSYONUN KABUL ETTİĞİ
METİN**

Haşhaşın ekimi ile Afyonun istihsal, Milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Millet Meclisinin kabul ettiği 1 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Millet Meclisinin kabul ettiği 2 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millet Meclisinin kabul ettiği 3 nci madde aynen kabul edilmiştir.

HAŞHAŞIN EKİMİ İLE AFYONUN İSTİHSAL, MİLLETLERARASI TİCARET, TOPTAN TİCARET VE İSTİMALİNİN TAHDİT VE TANZİMİNE DAİR PROTOKOL

GİRİŞ

Zehir iptilâsı ve uyuşturucu maddelerin gayrimeşru alış verişini ile mücadele hususundaki gayretlerini devam ettirmeye karar vermiş olan ve ancak bütün devletler arasında sıkı bir iş birliğinin bu gayretlerin hedefine ulaşmasına imkân verebileceğini müdrük bulunan,

Milletlerarası mahiyetteki belgeler yoluyla uyuşturucu maddelerin kontrolü için müessir bir sistemin gerçekleştirilmesi maksadıyla gayretler sarf edilmiş olduğunu nazarı itibara alan ve bu kontrolü millî ve milletlerarası sahalarda takviye etmek arzusu ile hareket eden,

Bununla beraber tabii uyuşturucu ilâçların elde edildiği iptidai maddelerin tıbbi ve ilmi ihtiyaçlara inhisar ettirilmesini ve bu maddeler istihsalinin tanzim edilmesinin zaruri olduğunu mütalâa eden ve en müstacel meselelerin haşhaşın ekimi ile afyon istihsalinin kontrolü olduğunu müşahede eyliyen,

Âkıld Taraflar, bu maksatlarla bir protokol imzalamaya karar vermiş olduklarından, aşağıdaki hükümler üzerinde mutabık kalmışlardır :

BİRİNCİ BÖLÜM

Tarifler

Madde — 1.

Tarifler

Gerek sarahaten, gerek zimnen hilâfına kayıt bulunmadıkça aşağıdaki tarifler işbu Protokol hükümlerinde tatbik olunur,

Şöyle ki :

«1925 Sözleşmesi»; 19 Şubat 1925 te Cenevre'de imzalanan ve 11 Aralık 1946 tarihli Protokol ile değiştirilen Milletlerarası Afyon Sözleşmesidir.

«1931 Sözleşmesi»; 13 Temmuz 1931 de Cenevre'de imzalanan ve 11 Aralık 1946 tarihli Protokol ile değiştirilen uyuşturucu maddelerin imalini tahdit ve tevziatını tanzim eden Sözleşmedir.

«Komite»; 1925 Sözleşmesinin 19 ncu maddesi mucibince ihdas olunan Daimî Merkez Komitesidir.

«Kontrol organı»; 1931 Sözleşmesinin 5 nci maddesi mucibince ihdas olunan kontrol organıdır.

«Komisyon»; Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin Uyuşturucu Maddeler Komisyonudur.

«Konsey»; Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyidir.

«Genel Sekreter»; Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreteridir.

«Haşhaş»; Papaver Somniferum L. bitkisi ve afyon istihsaline yarıyan papaver cinsinden diğer her hangi bir bitkidir.

«Haşhaş sakı»; tohumları haricolmak üzere haşhaşın biçilmesini mütakıp uyuşturucu maddeler istihraç edilebilecek bütün kısımlarıdır.

«Afyon»; Galénique müstahzarlarından gayri, ham afyon, tıbbi afyon ve müstahzar afyon da dâhil olmak üzere hangi şekilde olursa olsun haşhaş sütünün koyulaştırılmış şeklidir.

«İstihsal»; afyon elde etmek maksadıyla haşhaş ekimi amelîyesidir.

«Stok»; aşağıdaki haller dışında, belirli bir Devletin ülkesi dâhilinde meşru bir şekilde bulundurulmuş afyon miktarıdır.

1. Perakendeci eczacılar ve thérapeutique ve ilmî görevlerinin meşru bir surette ifası için müesseseler veya yetkili şahıslarla elde bulundurulmuş afyon miktarı,

2. O devletin Hükümetinin elinde veya onun nezareti altında bulunan ve askerî istimaline tahsis olunan afyon miktarı.

«Ülke»; belirli bir devletin 1925 Sözleşmesinde derpiş olunan ithalât şahadetnameleri ve ihracat müsaadeleri sisteminin tatbiki maksadiyle ayrı bir bütün olarak nazarı itibara alınan her bir kısmıdır.

«İhracat» veya «ithalât»; afyonun belirli bir devletten diğer bir devlete veya bir devletin belirli bir ülkesinden aynı devletin diğer bir ülkesine bilfiil naklidir.

İKİNCİ BÖLÜM

Afyonun istihsal, ticaret ve istimalinin tanzimi

Madde — 2.

Afyonun istimali

Taraflar afyonun istimalini yalnız tabii ve ilmî ihtiyaçlara hasredebceklerdir.

Madde — 3.

Müstahsil devletlerde kontrol

Afyonun istihsal, ticaret ve istimalini kontrol etmek maksadı ile :

1. Daha önce yapmadığı takdirde, her müstahsil devlet işbu madde ile tevdi olunan vazifeleri yerine getirmek maksadiyle bundan böyle işbu maddede «müessese» tâbiri ile anılacak olan bir veya mütaaddit devlet ihtisas müessesesi kuracak ve idame ettirecektir. Bu maddenin 2 ile 6 ne paragraflarında zikredilen vazifeler alâkadar devletin Anayasası müsait olduğu takdirde yalnız bir tek müessese tarafından yerine getirilecektir.

2. İstihsal, müessese veya icabı halinde yetkili Hükümet makamları tarafından tâyin edilen bölgelere inhisar ettirilecektir.

3. Yalnız müessese veya icabı halinde yetkili Hükümet makamlarından verilmiş ruhsatnameyi hâmil bulunan ziraatçılar istihsalde bulunmaya mezdurlar.

4. Ruhsatname, üzerinde haşhaş ekimine müsaade edilen toprakların yüz ölçümünü tasrih etmelidir.

5. Her haşhaş yetiştiricisi afyon mahsulünün tamamını müesseseye teslim ile mükellef bulacaktır. Müessese mahsulü satınalacak ve mümkün olur olmaz fiilen teslim edecektir.

6. Yalnız müessese veya icabı halinde yetkili Hükümet makamları afyon ithal ve ihraç etmek, afyonun toptan ticareti ile işgal eylemek ve afyondan alkaloidler imaline mezun imalâtçıların muhafaza ettikleri stoklardan gayri afyon stoklarını muhafaza etmek hakkını haiz olacaklardır.

7. İşbu maddenin hiçbir hükmü haşhaş ekiminin kontrolüne mütedair mevcut Sözleşmelere tevfik bir Âkid Tarafça daha evvel deruhte edilmiş taahhütlere ve çıkarılmış kanunlara aykırı hareketi tevz eder mahiyette telâkki olunmamalıdır.

Madde — 4.

Afyon yetiştirmekten gayri maksatlarla ekilen haşhaşın kontrolü

Afyon istihsalinden gayri maksatlarla haşhaş ekimine ve istimaline müsaade eden her Taraf, işbu Taraf afyon istihsaline izin versin veya vermesin, aşağıdaki hususları taahhüdeder :

- a) Aşağıdaki hususları sağlamak üzere lüzumlu bilcümle kanun ve nizamnameleri çıkartacaktır :
- i) Afyon istihsalinden başka gayelerle ekilen haşhaşların afyon istihsalinde kullanılmaması,
  - ii) Haşhaş sakından imâl olunan uyuşturucu maddelerin yeteri surette kontrolü.
- b) Bu maksatla çıkartılan bilcümle kanun ve nizamname metinlerini Genel Sekretere tebliğ edecek ve
- c) Her sene Komite tarafından tesbit edilecek bir tarihte, bir evvelki sene içinde, hangi maksatla yapılmış olursa olsun, haşhaş sakı ithalât ve ihracatına dair istatistikleri Komiteye bildirecektir.

Madde — 5.

Stokların tahdidî

Dünyada istihsal edilen afyon miktarını tıbbi ve ilmî ihtiyaçlara inhisar ettirmek üzere :

1. Taraflar, her Âkîd Tarafın, her senenin 31 Aralık tarihindeki stokunun aşağıdaki miktarları aşmamasını sağlayacak tarzda afyon istihsal, ihracat ve ithalâtını tanzim edeceklerdir.

a) 6 ncı maddenin 2nci paragrafının (a) fıkrasında adı geçen her müstahsıl Devlet için her hangi iki senelik bir müddet zarfında bu devlet tarafından tıbbi ve ilmî maksatlar için ihraç olunan afyon miktarının genel toplamı ile alkaloidler imali için bu devletin hudutları dâhilinde kullanılan afyonun miktarına ilâveten anılan Tarafça 1 Ocak 1946 dan sonra olmak kaydıyle tâyin edilecek her hangi diğer bir sene zarfında alkaloid imalinde kullanılan ve ihraç olunan umum miktarın yarısı. Anılan Taraf ihraç olunan ve kullanılan miktarların hesaplanması hususunda muhtelif devreler tâyin etmek hakkına malik olacaktır.

b) İşbu paragrafın (a) fıkrasında zikredilen Taraf hariç, alkaloidler imaline müsaade eden diğer her Âkîd Taraf için anılan Tarafa kabili tatbik oldukları nisbette 1925 ve 1931 Sözleşmeleri hükümleri nazarı itibara alınarak, iki senelik bir devre için normal ihtiyacına tekabül eden miktar. Bu ihtiyaçların miktarı Komite tarafından tesbit edilir.

c) Diğer her hangi bir Taraf için geçen beş sene zarfında istihlâk edilmiş afyonun umum miktarı.

2. (a) İşbu maddenin 1 nci paragrafının (a) fıkrasında zikredilen müstahsıl devletlerden biri ihracata mahsus afyon istihsalinden vazgeçmeye karar verdiği ve 6 ncı maddenin 2 ncı paragrafının (a) fıkrasında yer alan müstahsıl devletler kategorisine artık ithal edilmemeyi arzu eylediği takdirde bu maksatla işbu maddenin 3 ncü paragrafının (b) fıkrası uyarınca ifası gereken mütaakıp senelik tebligat zamanında Komiteye bir beyanname gönderecektir. Böyle bir beyannameyi tanzim ettiği andan itibaren bu beyannameyi kaleme almış olan Taraf artık 6 ncı maddenin 2 ncı paragrafının (a) fıkrasında zikredilen devletlere mensup addedilmeyecek ve gelecekte de bu devletler arasına kabul olunmayacaktır. Bu beyanname alındığında, Komite alâkadar Tarafı, icabına göre birinci paragrafın (b) veya (c) fıkralarında derpiş olunan kategorilerden birine veya diğerine kaydeder ve keyfiyeti işbu Protokolün bütün Taraflarına tebliğ eyer. İşbu Protokol mucibince bütün kategori değişimleri Komitenin tebliğ tarihinde hüküm ifade eder.

b) Geçen fıkrada tarif olunan usul, işbu maddenin birinci paragrafının (b) ve (c) fıkralarında zikredilen kategorilerin birinden diğerine nakledilmek arzusunda olan her hangi bir Tarafça yapılacak bilcümle beyanlara kabili tatbiktir. Mamafih şurası mukarrerdir ki bu takdirde bahse konu Taraf, talebi üzerine, evvelce mensup bulunduğu kategoriye tekrar kabul edilebilir.

3. (a) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) ve (c) fıkralarında zikredilen afyon miktarları, Komitenin senelik raporlarında tanzim edilmiş istatistikler ile bir evvelki yılın 31 Aralık tarihinde nihayete eren devreye aid olup bilâhara neşredilen istatistikler esas alınarak hesaplanır.

b) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) ve (b) fıkraları tatbikatına tabi bulunan Taraf icabına göre aşağıdaki hususları her sene Komiteye tebliğ edecektir :

i) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrasına tevfikan geçmiş olduğu referans devrelerini,

ii) İşbu maddenin birinci paragrafının (b) fıkrasının tatbikine medar olmak üzere, Komitece, normal ihtiyaçlarının karşılığı olarak nazarı itibara alınmasını arzu ettiği afyon miktarını.

c) Geçen fıkrada derpiş edilen tebligat en geç, anılan tebligatın taallük ettiği tarihe takaddüm eden senenin Ağustos ayının ilk gününde Komiteye vâsil olmalıdır.

d) İşbu maddenin (b) fıkrasında derpiş edilen tebligattan birini göndermekle mükellef bir Âkîd Taraf bu tebligatı gösterilen tarihte yapmadığı takdirde Komite, mütaakıp fıkra hükümleri mahfuz kalmak üzere, Âkîd Tarafa bu hususta en son yapılan tebligattaki mütalâaları kabul edecektir. Söz konusu Âkîd Tarafların bu hususta hiçbir tebligat alamadığı takdirde, icabına göre ve Âkîdla yeniden istişare etmeksizin, ve fakat elindeki mevcut malûmatı işbu Protokolün gayelerini ve mezkûr Âkîdın menfaatlerini gereği veçhile gözönünde bulundurmak suretiyle Komite :

i) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrasında zikredilen referans devrelerini intihap veya

ii) İşbu maddenin birinci paragrafının (b) fıkrasında anılan normal ihtiyaçlara tekabül eden miktarı tesbit eder.

e) Komite, işbu paragrafın (c) fıkrasında tâyin edilen tarihten sonra bir tebligat aldığı takdirde bu tebligat sanki kendisine matlup zamanda vâsil olmuş gibi hareket edebilir.

f) Komite her sene :

i) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrasında zikredilen her Âkîd Tarafa, gerek anılan fıkraya, gerek işbu maddenin 3 ncu paragrafının (d) ve (e) fıkralarına tevfikan seçilen referans senelerinin hangileri olduğunu,

ii) İşbu maddenin birinci paragrafının (b) fıkrasında zikredilen her Âkîd Tarafa, aynı fıkraya tevfikan bu Tarafın normal ihtiyaçlarına tekabül eden afyon miktarının kendi fikrinde ne kadar olduğunu, tebliğ eder.

g) Komite, işbu paragrafın (f) fıkrasında zikredilen tebligatı, ihtiva ettikleri malûmata mütaallik tarihe takaddüm eden yılın Aralık ayının en geç 15 inde yollar.

4. (a) İşbu Protokolün yürürlüğe girdiği tarihte Taraf olan devletler hakkında işbu maddenin birinci paragrafı hükümleri, Protokolün yürürlüğe girdiği seneyi takibeden senenin 31 Aralık tarihinden itibaren hüküm ifade ederler.

b) Diğer her hangi bir Devlet hakkında, işbu maddenin birinci paragrafı hükümleri anılan Devletin Protokole Taraf olduğu yılı takibeden senenin 31 Aralık tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

5. (a) Komite, durumun istisnai olduğu gerekçesiyle tâyin ettiği bir zaman devresi ve şartlar altında her hangi bir Tarafı afyon stoklarının âzami seviyesi ile ilgili olarak işbu maddenin birinci paragrafı ile derpiş edilen mükellefiyetleri yerine getirmekten muaf kılabilir.

b) İşbu Protokolün yürürlüğe girmesi sırasında 6 nci maddenin 2 nci paragrafının (a) fıkrasında zikredilen müstahsil bir Devlet dâhilinde işbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrası ile müsaade edilen âzami seviyeyi aşan afyon stokları mevcud olduğu takdirde, Komite kendi takdirini kullanmak suretiyle afyon stoklarının işbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrasına vaz'edilen âzami seviyeye haddinden fazla süratle indirilmesinin sebebiyet vereceği iktisadi müşkülâta söz konusu Devletin duçar olmasını önlemek üzere durumu nazarı itibara alacaktır.

Madde — 6.

Afyonun milletlerarası ticareti

1. Taraflar afyonun ithal ve ihracını sadece tıbbi ve ilmi ihtiyaçlara inhisar ettirmeyi taahhüt ederler.

2. (a) 7 nci maddenin 5 nci paragrafı hükümlerine hâlel gelmemek üzere Taraflar, aşağıdaki devletlerin her hangi birinde, istihsal edilenden gayrı afyonun ithal ve ihracına, bu Devletin bahis

konusu ithalât ve ihracatın yapıldığı tarihte Protokole Taraf olmaları halinde, müsaade etmiyeceklerini taahhüt ederler :

- Bulgaristan,
- Yunanistan,
- Hindistan,
- İran,
- Türkiye,
- Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği,
- Yugoslavya.

b) Taraflar, işbu Protokole taraf bulunmayan bir devlet menşeli afyonun ithaline müsaade etmemeyi taahhüt ederler.

3. İşbu maddenin 2 nci paragrafının (a) fıkrası hükümlerine rağmen her Âkid Taraf, münhasıran dahilî istihlâki için ve bir senelik ihtiyaçlarını geçmemek üzere, arazilerinden birisinde istihsal edilen afyonun kendi arazileri arasında yapılan ithalât ve ihracatına izin verebilir.

4. Taraflar, afyon ithalât ve ihracatında, 1925 Sözleşmesinin V nci faslında derpiş edilen ithalât şahadetnameleri ve ihraç rühsatnameleri sistemini, anılan Sözleşmenin 18 nci maddesi uygulanmamak kaydı ile tatbik edeceklerdir. Bununla beraber bir Âkid Taraf için kendi afyon ithalât ve ihracatına mütaallik olarak, 1925 Sözleşmesinin 5 nci faslında derpiş edilenlerden daha tahdidî şartlar koymak caiz olacaktır.

Madde — 7.

Zaptedilen afyonun tasarrufu

1. İşbu maddede hilâfına hüküm olmadıkça, gayrimeşru muameleler sırasında zaptedilen bütün afyonlar imha edilecektir.

2. Her Âkid Taraf zaptedilen afyonda mevcut uyuşturucu maddeleri, kendi kontrolü altında kısmen veya tamamen uyuşturucu olmayan maddelere inkilâbettirmek hakkını haizdir. Veya bu afyonu ve bu afyondan çıkarılacak alkaloidleri Hükümetin yapabileceği veya onun kontrolü altında yapılabilecek tıbbî ve ilmî mahiyetteki istimler için kısmen veya tamamen mahfuz tutabilir.

3. İşbu Protokole Taraf olup 6 nci maddenin 2 nci paragrafının (a) fıkrasında tadadedilen her müstahsil devlet kendi ülkesinde zaptedilen afyonu veya bu afyondan istihraç suretiyle imal edilmiş alkaloidleri istihlâk ve ihraç etmek hakkını haizdir.

4. Zaptedilen ve devlet deposundan veya meşru surette iş gören bir depodan çalınmış olduğu tesbit olunan afyon, sahibine iade edilebilir.

5. Ülkesinde gerek afyon istihsaline, gerek afyon alkaloidleri imaline müsaade etmeyen Âkid Taraf kendi makamları tarafından zaptedilen muayyen bir miktar afyonu Komiteden müsaade almak suretiyle ve karşılığında afyon alkaloidleri, veya afyon alkaloidleri ihtiva eden ilâçlar elde etmek için veyahut da kendi tıbbî veya ilmî ihtiyaçları için bu alkaloidleri istihraç ettirmek maksadıyla afyon alkaloidleri imal eden diğer bir Âkid Tarafın ülkesine ihraç edebilir. Bununla beraber belirli bir sene için böylece ihraç edilen afyon miktarı, ihracatçı tarafın gerek tıbbî kullanılan afyona, gerek afyon veya afyon alkaloidleri ihtiva eden ilâçlara olan senelik ihtiyacına muadil afyon miktarından fazla olmayacaktır. Bunu aşan miktar imha edilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hükümetlerce sağlanacak malûmat

Hadde — 8.

Tahminler

1. 1931 Sözleşmesinde «ilâçlar» için derpiş olunduğu veçhile her Akıd Taraf, bir sonraki yıl için ülkelerinin her birine ait tahminlerini Komiteye bildirecek ve bu tahminler aşağıdaki hususlara taallûk edecektir :

a) 1925 Sözleşmesinin 8 nci maddesine tevfikan muafiyete tabi müstahzarların imali için lüzumlu miktar da dâhil olmak üzere, tıbbi ve ilmi ihtiyaçlar için afyon halinde kullanılacak afyon miktarı,

b) Alkaloidler imâli için lüzumlu afyon miktarı,

c) 5 nci madde hükümleri muvacehesinde muhafaza etmek istediği stoklara ve mevcut stokları matlûp seviyeye getirmek için bu stoklara ilâvesi veya ondan çıkarması lüzumlu olan afyon miktarı,

d) Gerek askerî maksatlarla vücuda getirebileceği stoklara ilâve etmek, gerek meşru ticaret sahasına koymak için mezkûr stoklardan çıkartmak istediği afyon miktarı.

2. Her memleket veya ülkenin tahminleri yekûnundan maksat geçen paragrafın (a) ve (b) fıkralarında tasrih edilen miktarların ve aynı paragrafın (c) ve (d) fıkralarında zikredilen ve stokları matlûp seviyeye getirmek için lüzumlu miktarda artırılmış veya bu seviyeyi geçecek olan stokların tecavüz eden kısmı kadar azaltılmış olan miktarların heyeti umumiyesidir. Bununla beraber, bu artırma ve azaltmalar ancak alâkalı taraflar lüzumlu tahminleri zamanında Komiteye bildirdikleri takdirde nazarı itibara alınacaktır.

3. Afyon istihsaline müsaade eden herhangi bir Taraf, ülkelerinin her biri için, afyon yetiştirmek üzere haşhaş ekmeyi tasarladığı sahanın, hektar olarak yüz ölçümünün, mümkün olduğu kadar gerçeğe uygun bir tahminini ve geçen beş sene zarfındaki vasatı verim esas alınarak, yetiştireceği takribi afyon miktarı tahminlerini her sene Komiteye bildirecektir. Bu maksatla, haşhaş ekimine birden fazla bölgede müsaade edildiği takdirde bahis konusu bilgiler her bölge için ayrı ayrı verilecektir.

4. (a) İşbu maddenin 1 ve 3 nü paragraflarında zikredilen tahminler zaman zaman Komiteye tebliğ olunacak modele göre tesbit edilecektir.

b) Her tahmin, Komitenin tesbit ettiği tarihte Komiteye ulaşacak surette yollanacaktır. Tesbit edilen tarih, işbu maddenin 1 nci ve 3 nü paragraflarında mevzu bahis tahminler için aynı olmayabilir. Komite, afyon mahsulünün muhtelif tarihlerde alındığını nazarı itibara alarak Tarafların işbu maddenin 3 nü paragrafı gereğince sağlayacakları tahminler için değişik tarihler tesbit edebilir.

5. Her tahmin, bu tahminin tesbiti ve içinle kayıtlı muhtelif miktarların hesabı için ta-kibedilen usulün bir izahını ihtiva etmelidir.

6. Taraflar, iptidai tahminleri azaltan veya çoğaltan ek tahminler sağlayabilirler; bu ek tahminler yapılan tadillerin sebeplerine dair izahatla birlikte Komiteye süratle gönderilecektir. 4. nü paragrafın (b) fıkrası ile 9 nü paragraf müstesna olmak üzere işbu madde hükümleri ek tahminlere tatbik olunur.

7. Tahminler kontrol organınca tetkik olunacaktır. Bu organ bir tahminin tamamlanması veya bu tahminde mevcut bir hususun açıklanması için her türlü izahat veya munzam malûmat talebedebileceği gibi ilgili hükümetin rızası ile bu tahminleri değiştirebilir.

8. Komite, işbu protokolün tatbik olunmadığı memleketler ve ülkeler hakkında işbu protokol hükümlerine göre tesbit edilen tahminleri istiyecektir.

9. Bilcümle memleketler ve ülkelere ait tahminler işbu maddenin 4 ncu paragrafının (b) fıkrasına tevfiikan komite tarafından tesbit edilecek tarihte komiteye ulaşmadığı takdirde bu tahminler mümkün olduğu nisbette kontrol organı tarafından tesbit edilecektir.

10. İşbu maddenin 9 ncu paragrafına tevfiikan kontrol organınca tesbit edilecek tahminler de dâhil olmak üzere birinci paragrafta derpiş edilen tahminler, bilâhara ek tahminlerle tadil edilmedikleri takdirde taraflara fazlalastırılmıyacaktır.

11. İşbu Protokolün 9 ncu maddesi veya 1925 Sözleşmesinin 22 nci maddesi gereğince Komiteye gönderilecek ithalât ve ihracat icmallerinden her hangi bir memleket veya ülkeye ihrac edilen afyon miktarının bu memleket veya ülke için ihracatın artmakta ve işbu maddenin 2 nci paragrafında gösterilen tahminler toplamını aşmakta olduğu görülürse Komite, keyfiyetten bütün tarafları derhal haberdar edecektir. Taraflar aşağıdaki haller müstesna olmak üzere bahis konusu sene zarfında mezkûr memleket veya ülkeye yeni ihracat yapılmasına müsaade edemiyeceklerdir :

a) Gerek fazla ithal olunan bütün miktarlara, gerek lüzumlu ek miktara mütaallik olarak anılan memleket veya ülke için ek tahmin verilmesi hali veya,

b) İhracatçı tarafın kanaatine ihracatın beşeriyetin menfaatleri veya hastalıkların tedavisi için zaruri olduğu istisnai haller,

Madde — 9.

İstatistikler

1. Taraflar, ülkelerinin her biri için Komiteye şunları bildireceklerdir :

a) En geç 31 Mart tarihinde bir evvelki seneye ait istatistikler. Bu istatistiklerde şunlar gösterilecektir :

i) Afyon istihsal edilmek maksadiyle haşhaş ekilen sahanın yüz ölçümü ve bu sahada istihsal olunan afyonun miktarı;

ii) İstihlâk edilen afyonun miktarı yani gerek perakende ticarete arz edilen, gerek istimal edilmek gayesiyle hastanelere veya tıbbi vazifelerini yapmağa gereği veçhile mezun kılınmış yetkili şahıslara dağıtılmak üzere tevdi edilen afyon miktarları;

iii) Alkaloidler veya (Opiacé) müstahzarlar imali için kullanılan afyon miktarı, ayrıca ihraç müsaadesine tabi bulunmayan müstahzarların imali için lüzumlu afyon miktarı. Bu müstahzarlar ister dâhili istihlâke, ister ihracata tahsis edilmiş olsun, cümlesi 1925 ve 1931 sözleşmelerine uygun olmalıdır.

iv) Gayrimeşru ticaret sırasında zaptedilen afyon miktarı ve bu afyonun ne gibi bir tasarrufa tabi tutulduğu.

b) En geç 31 Mayıs, bir evvelki yılın 31 Aralıkta mevcut stokları gösteren istatistikler; bu stoklara mütaallik istatistiklerde, bir Âkidin 31 Aralık 1953 tarihinde askerî gayelerle elinde bulundurduğu afyon miktarı nazarı itibara alınmıyacak, fakat bu miktara sonradan ilâve oluncak veya bu miktardan alınarak meşru ticaret sahasına verilecek afyon miktarları nazarı itibara alınacaktır; ve

c) Aid oldukları üç aylık devre sonunu takibeden dört hafta içinde afyon ithalât ve ihracatı toplamını gösteren 3 aylık istatistikler,

2. İşbu maddenin 1 nci paragrafında istihdaf edilen istatistikler, Komitenin kullanılmasını derpiş ettiği formüllerler üzerine ve onun tâyin edeceği şekilde hazırlanacaktır.

3. İşbu protokole taraf olan müstahsil devletler, işbu maddenin 1 nci paragrafının (a) fıkrasının (i) bendinde lüzum gösterilen istatistikleri evvelce vermemişlerse 1946 ve mütaakip yıllar için mümkün olduğu kadar doğru bir şekilde Komiteye sunacaklardır.

4. Komite, işbu maddede derpiş olunan istatistikleri münasip gördüğü şekil ve fâsılalarla neşreder.

Madde — 10.

Genel Sekretere gönderilecek raporlar

1. Taraflar, Genel Sekretere aşağıdaki raporları tevdi etmekle mükelleftirler:

a) 3 nci maddede derpiş olunan müessesenin teşkilâtına ve mezkûr maddenin buna tahmil ettiği vazifelere ve 3 nci madde tarafından diğer yetkili makamlara tahmil edilen vazifelere mütaallik bir rapor.

b) Tarafların Protokolün hükümlerine tevfiқан, ittihaz edecekleri teşrii, nizami veya idari tedbirlere ait bir rapor.

c) Protokolün tatbikine ait yıllık bir rapor Komisyonun vaz'ettiği örneğe uygun olarak hazırlanacak olan bu rapor, 1931 Sözleşmesinin 21 nci maddesinde derpiş edilen yıllık raporların içine ithal veya onlara eklenebilir.

2. Taraflar, bundan başka evvelki paragrafta zikredilen meselelerle ilgili bütün mühim değişiklikler konusundaki tamamlayıcı bilgiyi Genel Sekretere vermekle mükelleftirler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Nezaret ve tatbikine koyma hususunda milletlerarası tedbirler

Madde — 11.

İdari tedbirler

1. İşbu Protokol hükümlerinin tatbikine nezaret etmek için Komite, aşağıdaki tedbirleri ittihaz edebilir :

a) Bilgi talebi,

Komite, işbu Protokol hükümlerinin tatbikine ait bilgi verilmesini Taraflardan gizli olarak talebetmeye ve ilgili Taraflara, bu bakımdan gereken her türlü telkinde bulunmaya yetkilidir.

b) İzahat talebi,

Elinde mevcut bilginin ışığı altında Komite işbu Protokolün mühim bir hükmüne her hangi bir memlekette veya ülkede riayet olunmadığı veya buralarda afyon konusunda mevcut durumun, açıklamayı gerektirdiği kanaatine varırsa, ilgili taraftan gizli kaydı ile izahat istemek hakkını haizdir.

c) Tashih edici tedbirler teklifi,

Komite, uygun gördüğü takdirde bir Hükümet tarafından işbu Protokolün her hangi mühim bir hükmünün bir Hükümetçe yerine getirilmemesi veya kontrolüne tâbi ülkelerden her hangi birinde afyon konusunda ciddi eksiklik arz eden bir durum üzerine bu Hükümetin gizli surette dikkatini çekebilir.

d) Mahallinde tahkikat,

Komite, durumun aydınlanması için mahallinde tahkikat yapılmasının faydalı olacağını düşünürse bahis konusu memlekete veya ülkeye Komitece tâyin edilen bir şahsın veya bir tahkik komisyonunun gönderilmesini ilgili hükümete teklif edebilir. Bu hükümet 4 aylık bir mühlet zarfında Komitenin teklifine cevap vermediği takdirde, bu husustaki sükûtu (red) olarak telâkki edilecektir. Anılan hükümet, tahkikat için sarıh muvafakatte bulunursa tahkikat bu hükümetçe tâyin edilmiş memurların iş birliği ile yapılacaktır.

2. İlgili taraf, yukardaki paragrafın (c) fıkrası gereğince bir karar alınmadan önce, temsilcisi vasıtası ile, Komiteye bir beyanda bulunmaya yetkilidir.

3. İşbu maddenin 1 nci paragrafının (c) ve (d) fıkraları gereğince alınmış olan kararlar, Komiteyi teşkil eden bütün üyelerin ekseriyeti ile ittihaz edilmiş olmalıdır.

4. Komite, işbu maddenin birinci paragrafının (d) fıkrası uyarınca aldığı kararları veya bunlara mütedair her çeşit bilgiyi yayımlarsa, ilgili hükümet talebettiği takdirde, bu hükümetin görüşlerini de yayımlamakla mükelleftir.

Madde — 12.

Tatbikata ait tedbirler

1. Alenî beyanlar,

Şayet komite, Akıdlardan biri tarafından işbu protokol hükümlerinin tatbik edilmemesi halinin anılan Tarafın veya diğer bir Devletin her hangi bir ülkesindeki uyuşturucu maddeler kontrolünü ciddi bir surette engellediğini müşahede ederse, aşağıdaki tedbirleri alabilir :

a) Alenî tebligat :

Komite, bütün tarafların ve Konseyin dikkatini meseleye çekebilir.

b) Diğer alenî beyanlar :

Komite, evvelki fıkra uyarınca alınmış olduğu tedbirlerin istenilen neticeleri husule getirmediği kanaatine varırsa, Taraflardan birinin işbu Protokol hükümlerine göre deruhte etmiş olduğu vecibelere aykırı hareket ettiğini veya diğer her hangi bir Devletin, ülkelerinden her hangi birindeki afyon durumunun, başka taraf veya devletlere ait bir veya mütaaddit ülkedeki uyuşturucu maddelerin müessir bir şekilde kontrol edilmesini tehlikeye düşürmemesi için, gerekli tedbirleri almayı ihmal ettiğini belirten bir beyan neşredebilir. Alenî beyan yapıldığında, ilgili Hükümet talebettiği takdirde, Komite bu Hükümetin görüşlerini de ilân etmekle mükelleftir.

2. Ambargo konulması tavsiyesi,

Komite,

a) 8 ve 9 ncü maddeler uyarınca verilmiş olan istatistik ve tahmin cetvellerinin gözden geçirilmesi sonunda Taraflardan birinin işbu Protokolde mevcut hükümlere göre deruhte ettiği vecibeleri yerine getirmekte hissedilir derecede ihmal gösterdiğini veya diğer bir Devletin bu Protokolün müessir bir tarzda tatbikini ciddi bir şekilde engellediğini veya,

b) Elde ettiği bilgi sayesinde, aşırı miktarda afyonun her hangi bir memleket veya ülkede yığılmakta olduğunu veyahut her hangi bir memleket veya ülkenin birgayrimesru ticaret merkezi haline gelmesi tehlikesinin mevcut bulunduğunu,

müşahede ettiği takdirde ilgili memleket veya ülkeden afyon ithaline veyahut ilgili memleket veya ülkeye yapılacak afyon ihracatına veyahutta ithalât veya ihracatın her ikisine birden belirli bir süre için veya bahse konu memleket veya ülkedeki afyon durumu Komitece tatmin-kâr görülünceye kadar ambargo konulmasını Taraflara tavsiye edebilir.

İlgili Devlet 1925 Sözleşmesinin 24 ncü maddesinin ilgili hükümleri gereğince, meseleyi Konseye getirmek hakkını haizdir.

3. Mecburi Ambargo,

a) Ambargonun ilânı ve konulması,

Komite, işbu maddenin 2 ncü paragrafının (a) veya (b) fıkraları hükümlerine göre vâkı müşahedelere dayanarak aşağıdaki tedbirleri alabilir :

i) Komite, ilgili memleket veya ülkeden yapılan afyonun ithalâtına veyahut ilgili memleket veya ülkeye müteveccih afyon ihracatına veyahutta afyon ithal ve ihracatın ikisine birden ambargo koymak niyetinde olduğunu ilân edebilir;

ii) İşbu paragrafın (a) fıkrasının (i) bendinde derpiş edilen beyan, durumu düzeltmeye kifayet etmezse Komite, bu maddenin birinci paragrafının (a) ve (b) fıkralarındaki daha hafif tedbirlerin tatmin edici olmıyan durumu düzeltmeye kifayet etmemiş olması veya düzeltmeye muktedir görülmemesi şartıyla, ambargo vaz'edebilir. Ambargo gerek belirli bir süre için, gerek ilgili memleket veya ülkedeki durum Komiteyi tatmin eder bir hale gelinceye kadar konulabilir. Komite, kararını derhal ilgili Devlete ve Genel Sekretere bildirmekle mükelleftir. Komite,

tenin kararı gizli olmalı ve işbu maddenin bir hükmü buna açıkça aykırı olmadıkça ambargonun tatbik edileceği, bu maddenin 3 ncu paragrafının (c) fıkrasının (i) bendi gereğince ambargö yürürlüğe girinceye kadar açıklanmamalıdır.

b) Temyiz :

i) Hakkında mecburi ambargo kararı alınmış olan bir Devlet, bu kararın kendine vusülünden itibaren otuz günlük bir müddet içinde, Genel Sekretere yazılı ve gizli olarak kararı temyiz etmek niyetinde olduğunu bildirebilir ve otuz günlük yeni bir mühlet içinde de temyiz sebeplerini belirtebilir.

ii) İşbu Protokol yürürlüğe girdiğinde, Genel Sekreter Milletlerarası Adalet Divanı Başkanından ehliyetleri, tarafsızlıkları ve menfaat gütmemeleleri ile umunun itimadına şayan olacak üç aslı ve iki yedek üyeden müteşekkil bir Temyiz Komisyonu tâyin etmesini istiyecektir.

Milletlerarası Adalet Divanı Reisi, Genel Sekreteri, bahis konusu tâyini yapmaya muktedir olmadığından haberdar ederse veya bu husustaki talebin kendine vusülünü takibeden iki ay içinde komisyonu tâyin etmezse Genel Sekreter, bu tâyine tevessül etmekle mükelleftir. Temyiz Komisyonunun görevi beş yıllık olup yenilenebilir. Üyeler, Genel Sekreter tarafından alınacak tedbirlere uygun olarak, ancak Temyiz Komisyonu içtima devreleri devamınca ödenek almalıdırlar;

iii) İşbu paragrafın (b) fıkrası (ii) şıkkında tarif olunan usul, Temyiz Komisyonundaki münhal yerlere yapılacak tâyinlere de tatbik edilir;

iv) Genel Sekreter, yazılı tebliğin kopyaları ile bu paragrafın (b) fıkrası (i) kısmında derpiş edilen temyiz sebepleri izahının kopyalarını Komiteye bildirmeye ve Temyiz Komisyonunun temyiz edilen hususu tetkik etmesi ve buna dair bir karar vermesi için toplanmasına mâtuf tedbirleri süratle almaya mecburdur. Genel Sekreter, Temyiz Komisyonunun çalışmasına faydalı olacak bütün tedbirleri almak ve Temyiz Komisyonu üyelerine Komite kararının, işbu paragrafın (b) fıkrasının (i) şıkkında zikredilen tebligatın, müsaitse Komitenin cevabının ve diğer bütün bu hususa mütaallik belgelerin kopyalarını vermekle de mükelleftir;

v) Temyiz Komisyonu kendi içtüzüğünü tesbit eder.

vi) Talepte bulunan Devlet ve Komite, Temyiz Komisyonu önünde bu komisyon tarafından bir karar alınmadan önce, beyanatta bulunmaya yetkilidirler.

vii) Temyiz Komisyonu, Komite tarafından alınmış bulunan ambargo kararını idame, tadil veya iptal edebilir. Temyiz Komisyonunun kararı katî ve mecburi olup derhal Genel Sekretere bildirilmelidir;

viii) Genel Sekreter, talepte bulunmuş olan devlete ve Komiteye Temyiz Komisyonunun kararını bildirmelidir;

ix) Talepte bulunan devlet temyiz isteğini gerahırsa, Genel Sekreter, bu vaziyeti Temyiz Komisyonuna ve Komiteye tebliğ etmelidir.

c) Ambargonun tatbiki :

i) Bu paragrafın (a) fıkrası gereğince mecburi kılınan ambargonun, temyiz talebi hususundaki tebliğ işbu paragrafın (b) fıkrasının (i) şıkkında tesbit edilmiş şartlar dâhilinde vusul etmediği takdirde, Komitenin kararından 60 gün sonra tatbik edilmeye başlanması lâzımdır. Bu takdirde, temyiz talebinin geri alınmasından itibaren veya Temyiz Komisyonunun, ambargoyu kısmen veya tamamen teyideden bir karar almış olduğu tarihten itibaren 30 gün sonra ambargo yürürlüğe girmelidir.

ii) İşbu paragrafın (c) fıkrasının (i) şıkkında kayıtlı hükümler gereğince ambargonun tatbik edilmesi gerektiği taayyün eder etmez, Komite, uymakla mükellef buldukları ambargo şartlarını bütün taraflara tebliğ etmeye mecburdur.

4. Usule mütaallik teminat :

a) İşbu madde gereğince Komite tarafından alınmış olan kararlar, Komiteyi teşkil eden bütün üyelerin ekseriyetiyle alınmış olmalıdır.

b) İşbu madde gereğince bir karar alınmadan önce, alâkalı devlet, temsilcisi vasıtasıyla Komitenin önünde bir beyanda bulunmaya salâhiyettardır.

c) Şayet Komite, işbu madde gereğince alınmış olan bir kararı veya buna mütedair her hangi bir bilgiyi yayımlarsa, ilgili hükümetin görüşlerini de, bu hükümet talebettiği takdirde, yayınlamakla mükelleftir. Komitenin kararı ittifakla sağlanmamışsa, azınlığın fikri de açıklanmalıdır.

Madde — 13.

Evrensel tatbikat

İşbu fasılda istihdaf edilen tedbirler, imkân nisbetinde Komite tarafından bu Protokole taraf olmıyan devletler ve 20 nei madde dolayısıyla Protokolün tatbik edilmediği ülkeler hakkında da ittihaz edilebilir.

BESİNCİ BÖLÜM

Nihai hükümler

Madde — 14.

Tatbikata mütaallik tedbirler

Taraflar, işbu Protokolün hükümlerini tamamen müessir kılmaya mâtuf teşriî, nizami veya idari her türlü tedbirleri almayı taahhüdederler.

Madde — 15.

Anlaşmazlıklar

1. Taraflar, işbu Protokole mütaallik anlaşmazlıkları halletmek hususunda Milletlerarası Adalet Divanının yetkili olduğunu sarahaten kabul ederler.

2. İlgili Taraflar başka bir hal tarzı üzerinde mutabık kalmadıkları takdirde, işbu Protokolün tefsiri veya tatbikatı hususunda Taraflar arasında çıkacak her hangi bir ihtilâf, anlaşmazlık halinde bulunan Taraflardan birinin talebi üzerine, halledilmek üzere Milletlerarası Adalet Divanına tevdi edilecektir.

Madde — 16.

İmza

İngilizce, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri aynı derecede muteber olan işbu Protokol, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyesi olan her devletin ve bu Teşkilât üyesi olmayıp da, Konsey tarafından verilen talimat uyarınca, bu Protokolün hazırlandığı konferansın çalışmalarına iştirake davet edilmiş olan her devletin ve Genel Sekreterin, Konseyin talebi üzerine, kendisine işbu Protokolün bir nüshasını göndermiş olacağı diğer her hangi bir devletin imzasına 31 Aralık 1953 tarihine kadar açık tutulacaktır.

Madde — 17.

Tasdik

İşbu Protokolün onaylanması lâzımdır. Onay belgeleri Genel Sekretere tevdi edilmelidir.

Madde — 18.

Katılma

İşbu Protokol, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyelerinden her birinin veya bu Teşkilât üyesi olmayıp 16 nci maddede tasrih olunan her devletin veyahut Konseyin talebi üzerine Genel Sekreterin bu Protokolün bir nüshasını göndermiş olacağı Teşkilât üyesi olmıyan diğer her hangi bir devletin katılmasına açık olacaktır. Katılma belgelerinin Genel Sekretere tevdiî lâzımdır.

Madde — 19.

Geçici hükümler

1. Taraflardan her biri, imza veya onay belgesinin tevdiî anında bu mevzuda açık bir beyanda bulunmuş olmak şartıyla, aşağıdaki hususlara geçici kaydiyle müsaade edebilir :

a) Yarı tıbbi ihtiyaçlar (quasi - medical) için ülkelerinin her hangi biri üzerinde afyon kullanılmasına ;

b) Bu gibi ihtiyaçlar için şu hususların sağlanması şartı ile (*) afyon istihsal edilmesine, yukarıda sözü geçen beyanda işaret olunan her hangi bir devlete veya ülkeye afyon ihracına veya buralardan afyon ithaline :

i) Afyon kullanılması, ithali veya ihracının, beyanın istihdaf ettiği ülkede 1 Ocak 1951 tarihinde teamülden olmuş olması ve bunlara bu tarihte müsaade edilmiş bulunması ;

ii) İşbu Protokole Taraf olmıyan bir devlete, hiçbir ihraca müsaade edilmemesi ;

iii) Tarafın yarı tıbbi ihtiyacı için afyon istimalini, istihsal, ithal ve ihracını, beyan sırasında kendisi tarafından tesbit edilmesi ve hiçbir şekilde işbu Protokolün yürürlüğe giriş tarihinden itibaren 15 yılı aşmaması gereken belirli bir süre içinde, menetmeyi taahhüdetmesi.

2. İşbu maddenin 1 nci paragrafı gereğince bir beyanda bulunmuş olan her Âkîd, bahis konusu paragrafın (b) fıkrasının (iii) şikkında derpiş olunan süre içinde, her sene, 5 nci maddede sözü geçen âzami stoklardan maada, evvelki iki yıl esnasında yarı tıbbi ihtiyaçlar için istihlâk edilmiş olan miktarlara eşit stoklar elde buldurmaya salâhiyettardır.

3. Taraflardan her biri ayrıca geçici kaydı ile ve imzasını vaz'ettiği veyahut onay veya katılma belgesini tevdi eylediği anda bu hususta açık bir beyanda bulunmuş olmak şartıyla, 30 Eylül 1953 te yetkili makamlar tarafından afyon kullanmaları hususunda tescil edilmiş olan asgari 21 yaşındaki afyon müptelâlarının afyon kullanmalarına, ilgili Tarafın 1 Ocak 1950 tarihinde afyon kullanılmasına yetki vermiş bulunması kaydiyle, müsaade edebilir.

4. İşbu maddede derpiş olunan geçici hükümleri tatbik eden Taraflardan her biri, aşağıdaki hususları yerine getirmelidir :

a) 10 ncu madde gereğince Genel Sekretere göndermek mecburiyetinde olduğu yıllık raporda yarı tıbbi ihtiyaçlar ve içim afyonu istimal, istihsal, ihraç ve ithalinin men'ini gerçekleştirmek hususunda evvelki yıl zarfında kaydedilmiş olan gelişmelere dair bir özet buldurmamak.

b) İşbu Protokolün 8 ve 9 ncu maddeleri hükümlerine göre tevdiî gereken ve yarı tıbbi ihtiyaçları karşılamak için istimal, ithal, ihraç edilen veya elde bulundurulan afyon ile, içilmek için kullanılan veya elde bulundurulan afyona ait istatistik ve tahminleri ayrı ayrı vermek.

(*) Genel Sekreterliğin notu : Şu hususların sağlanması şartıyla kelimeleri (a) ve (b) fıkralarının her ikisine de şâmil bulunduğundan bu kelimelerin (i), (ii), (iii) lerden evvelki satırın başına yazılması yerinde olur. Bununla beraber, bu hatanın Protokolün imza edilmiş nüshasında yapılmış olması hasebiyle, Protokolün işbu baskısında da hiçbir tadilde bulunulmamıştır.

5. (a) İşbu maddenin geçici hükümlerini ileri süren bir Taraf, aşağıdaki belgeleri tevdi etmediği takdirde, vaziyete göre Komite veya Genel Sekreter, ilgili Tarafa geciktiğini belirten bir tebliğde bulunmak ve bu tebliğin varışından itibaren 3 ay içinde aşağıdaki bilginin kendisine verilmesini istemekle mükelleftir :

i) İhtiva ettiği bilginin aidolduğu yılın hitamını takip eden 6 ay içinde, 4 nci paragrafın (a) fıkrasında istihdaf olunan rapor,

ii) 9 ncu madde gereğince tevdi edilmeleri lâzım gelen tarihi takip eden 3 ay içinde 4 ncu paragrafın (b) fıkrasında derpiş olunan istatistikler,

iii) 8 nci madde gereğince Komitece bu hususta tesbit edilen tarihi takip eden üç ay içinde, 4 ncu paragrafın (b) fıkrasında derpiş olunan tahmin cetvelleri.

b) Taraflardan biri, Komitenin veya Genel Sekreterin talebine, yukarıda belirtilen müddet içinde uymazsa işbu madde ile tatbikine müsaade olunan geçici hükümler, mezkûr müddetin hitamından sonra, bu Tarafa tatbik edilmemelidir.

Madde — 20.

Ülkeye tatbik şartı

İşbu Protokol, Taraflardan birinin veya ana vatan dışındaki «ülkesinin» gerek Tarafın Anayasası gereğince, gerek teamül dolayısı ile ülkenin önceden muvafakatının şart olduğu haller hariç, bir Tarafın milletlerarası sahada temsil ettiği muhtar olmıyan, vesayet altında bulunan, müstemleke ve ana vatan dışı bütün «ülkelere» tatbik edilir. Anılan istisnai halde ise Âkîd Taraf, ana vatan toprağını teşkil etmiyen «ülkenin» gereken muvafakatını en kısa bir zamanda elde etmeye çalışmakla ve rızası alındığında, bunu Genel Sekretere tebliğ etmekle mükelleftir. Bu tebliğin Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden itibaren, işbu Protokol, mezkûr tebliğde tasrih edilmiş olan «ülke» ve «ülkelere» de tatbik edilecektir. Ana vatan dışı «ülkenin» muvafakati gerekmediği hallerde, ilgili Taraf, işbu Protokolün imzalanması veya tasdiki veyahut da bu Protokola katılma sırasında Protokolün tatbik olunacağı ana vatan dışı «ülke» veya «ülkeleri» bildirmeye mecburdur.

Madde — 21.

Yürürlüğe giriş

1. İşbu Protokol, en aşağı 3 ü, 6 nci maddenin 2 nci paragrafının (a) fıkrasında derpiş olunan müstahsıl devletlerden ve asgari 3 ü de aşağıdaki imal edici devletlerden olmak üzere, en az 25 devletin tasdik veya katılma belgelerini tevdi ettikleri günü takip eden 30 ncu gün yürürlüğe girecektir. Federal Almanya Cumhuriyeti, Belçika, Birleşik Amerika Devletleri, Fransa, İtalya, Japonya, Holânda, Büyük Britanya ve Şimalî İrlânda Birleşik Krallığı ve İsviçre.

2. Tasdik veya katılma belgesini, bu Protokolün, işbu maddesinin 1 nci paragrafı gereğince yürürlüğe girebilmesi için gereken belgelerin tevdiinden sonra tevdi eden her Devlet müvacehesinde Protokol, bahis konusu Devletin belgeyi tevdi tarihini takip eden 30 ncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde — 22.

Tadil

1. Taraflardan her biri, Genel Sekretere gönderilecek bir ihbarname ile işbu Protokolün tadilini her zaman talep edebilir.

2. Konsey, Komisyona danıştıktan sonra, anılan talep üzerine alınacak tedbirleri tavsiye etmekle mükelleftir.

Madde — 23.

Fesih ihbarı (Dénonciation)

1. İşbu Protokolün yürürlüğe girişinden itibaren beş yıllık bir devrenin sonunda Taraflardan her biri, Genel Sekretere yazılı bir belge tevdi etmek suretiyle, bu Protokolü feshedebilir.

2. İşbu maddenin 1 nci paragrafında derpiş olunan fesih keyfiyeti, Genel Sekreter tarafından fesih belgesinin alındığı tarihi takip eden senenin Ocak ayının birinci günü yürürlüğe girer.

Madde — 24.

Hitam Bulma

23 ncü madde uyarınca tebliğ edilen fesihler neticesinde, Âkitler listesi, 21 nci maddede tesbit edilmiş olan bütün şartlara uygun olmaktan çıktığı takdirde, işbu Protokol yürürlükten kalkar.

Madde — 25.

İhtirazi kayıtlar

19 ncü maddenin müsaade ettiği beyanlarla ilgili olarak aynı maddede sarahaten derpiş olunan haller ve «ülkeye» tatbiki bakımından 20 nci maddenin müsaade ettiği ölçü dışında hiçbir Taraf işbu Protokolün her hangi bir hükmüne ihtirazi kayıta bulunmak hakkına haiz değildir.

Madde — 26.

Genel Sekreterin tebliği

Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyesi bütün devletlere ve 16 ve 18 nci maddelerde derpiş olunan diğer devletlere şu hususları tebliğ eder :

- a) Afyonâ mütedair Birleşmiş Milletler Konferansının sonunda işbu Protokole vaz'olunan imzalar ve 16, 17 ve 18 nci maddeler gereğince tevdi olunan tasdik ve katılma belgeleri;
- b) Milletlerarası sahada kendisini temsil eden devlet tarafından 20 nci madde gereğince, işbu Protokolün tatbik olunduğu «ülkeler» listesine sokulmuş olan her ülke;
- c) 21 nci madde gereğince işbu Protokolün yürürlüğe girdiği tarih;
- d) 19 ncü maddede derpiş edilen geçici hükümler bunların son buldukları ve yürürlükten kalktıkları tarihlere dair beyan ve tebliğler;
- e) 24 ncü madde uyarınca yapılan fesih ihbarları;
- f) İşbu Protokolün tadiline dair, 22 nci madde uyarınca vâkı talepler;
- g) İşbu Protokolün 24 ncü maddesi gereğince yürürlükten kalktığı tarih.

İngilizce, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri aynı zamanda muteber olacak olan işbu Protokol, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterine tevdi edilecektir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, anılan Protokolün tasdikli bir örneğini Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyesi bütün devletlere ve Protokolün 16 ve 18 nci maddelerinde derpiş edilen diğer bütün devletlere gönderecektir.

Yukardaki hükümleri tasdiklen, usulü veçhile yetkili bulunan imza sahipleri kendi hükümetleri adına işbu Protoklü tek bir nüsha olarak imzalamışlardır.

New York'da 23 Haziran 1953 te yapılmıştır.

